

UDK 37

YU ISSN 0547-3330

НАСТАВА И ВАСПИТАЊЕ

ЧАСОПИС ЗА ПЕДАГОШКУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

1

НБ год. XLV бр. 1 стр. 1-184 Београд 1996

Мр Славица Максић
Институт за педагошка истраживања
Београд

УДК – 159.928:373.5
Прегледни чланак
Примљено: 21. II 1996.

ОБРАЗОВНЕ МОГУЋНОСТИ ЗА ДАРОВИТЕ УЧЕНИКЕ У СРЕДЊОЈ ШКОЛИ

Резиме *Рад се бави проблемима посебног образовног пријема даровитих ученика ради задовољавања њихових специфичних образовних потреба у оквиру југословенског образовног система и у оквиру образовних система других европских земаља. Главни део рада представља резултат анализе нашег Закона о средњој школи и Плана и програма образовања и васпитања (за гимназију). У тексту се разматрају могућности које наведени документи прописују и препоручују за рад са даровитим ученицима и рад на развијању даровитости и талента код ученика. Циљ овога рада је информативни, те не садржи критику о прихватљивости предложених мера, ни разматрање који су неопходни организациони услови да би се те мере спровеле и како се оне уопште реализују у школској пракси.*

Кључне речи: даровитости, талент, креативности, средња школа, закон, план и програм.

Образовање и васпитање даровите деце и младих практично постаје проблем у оквиру масовног образовања. Док је раније у образовању изабраних појединаца било великих могућности за усклађивање захтева са могућностима ученика, ширење образовања смањује те могућности, упросечујући захтеве према већини ученика. У оваквим околностима, даровити ученици, они који схватају и уче брже од осталих, они који имају посебне склоности и способности за поједине области, најчешће нису ангажовани у довољној мери или на адекватан начин. Са циљем да се даровитим ученицима обезбеде одговарајући услови за развој и напредовање прво је понуђено њихово издвајање у посебне школе (сегрегација).

У међувремену, поред сегрегације, уводи се и користи акцелерација (могућност да даровити ученици брже заврше редовно школовање) и разне врсте обогаћивања програма (које подразумева да даровити ученици остају у обичној школи где се развијају посебни, додатни програми за њих). У случају када се даровити ученици задржавају у одељењу са осталим, недаровитим ученицима, најчешће им се изван (уз или уместо) редовне наставе нуде разне могућности за додатни

рад, рад у секцијама, учешће на такмичењима, рад са ментором, самостални рад итд. Други начин је да се у оквиру диференцијације наставе обавезних програма и индивидуализације учења обезбеде одговарајући (комплекснији, шири) садржаји на одговарајућем (вишем) нивоу.

Интересовање за даровиту децу и њихово школовање јавља се у Европи истовремено са ширењем овог интересовања у Америци. Двадесетих и тридесетих година овог века поставља се питање да ли је издвајање даровитих ученика у посебна одељења добар начин за њихово школовање. Међутим, почетак ширег, научног приступа проблему даровитих ученика и њиховом образовању и васпитању може се сместити у седамдесете године, док осамдесетим годинама припада већ значајан број истраживања и акција у вези са даровитом децом. Деведесетих година овог века даровити ученици и питања њиховог развоја присутни су у већини земаља, од одређивања законске регулативе до конкретизације појединих видова подршке која се нуди и испитивања њихове вредности (Максић, 1993).

Данас се може рећи да постоји значајан друштвени интерес за даровиту децу и њихов развој у свим европским земљама, али проблеми даровите деце и њиховог школовања имају различит третман у појединим земљама. Анализа образовних могућности које се обезбеђују на националном нивоу указује на одређене тенденције. У целини, земље Источне Европе су раније почеле да се баве и, могло би се рећи, више су се ангажовале око пружања подршке даровитим ученицима него земље Западне Европе. Тако су формиране посебне школе за даровите ученике, клубови, организована такмичења за младе таленте за математику и природне науке, језике и друштвене науке, за све гране уметности и разне спортске дисциплине у Совјетском Савезу, Источној Немачкој, Пољској, Чехословачкој, Југославији.

Земље Запада, иако су инсистирале на индивидуализму и конкуренцији, напротив, артикулишу свој интерес за даровите ученике и спремност на додатно ангажовање око њиховог школовања тек у новије време. У Француској, Шпанији, Западној Немачкој, Холандији, Аустрији, осамдесетих година, отварају се специјализоване школе и одељења, истраживачки центри, организују се кампови, оснивају удружења наставника који раде са даровитим ученицима, друштва родитеља даровите деце, фондови за стипендирање даровитих ученика, за организовање такмичења итд. Међутим, у оквиру образовних система ових земаља, иако није било експлицитне понуде за даровите ученике, реално је било разних могућности за њих. На пример, у Великој Британији, где су све школе високо селективне, неке од њих, мада

нису намењене даровитим ученицима, практично функционишу као школе за даровите (Freeman, у: Monks et al., 1992).

Посебно интересовање за даровите ученике и њихово школовање најмање је изражено у земљама Северне Европе (Шведска, Финска, Данска). Ове земље првенство дају унапређењу укупног школства и увећању образовних могућности за сву децу. У ствари, на Северу преовладава уверење да даровита деца не треба ни на који начин да се издвајају без обзира колике су потребе друштва за њиховим постигнућем, пошто чак и само означавање (етикетирање) даровитих ученика може имати штетне последице по њихов лични и социјални развој. Како је задатак школе да максимално помогне развој сваког детета, даровита деца не могу да имају никакве привилегије нити обавезе зато што су даровита.

Наша земља према опредељењима и ангажовању у области образовања даровитих ученика припада првој групи. Прво помињање посебног васпитно-образовног рада са успешним ученицима налазимо у *Закону о основној школи* (1959). Овај Закон обавезује школе на пружање помоћи ученицима који заостају за развитком својих вршњака, али и ученицима који се брже развијају од просечних ученика једног разреда. Седамдесетих година (1974) у југословенским законима о основној и средњој школи појављују се посебне одредбе за ученике који постижу бољи успех и показују већи интерес за одређени наставни предмет од већине осталих ученика. За ове ученике предвиђа се организовање додатног рада, формирање научних група, увођење изборне и факултативне наставе, могућност убрзаног школовања. Осамдесетих година у законима се говори о ученицима који показују изразите способности и појачан интерес за одређена подручја образовног рада.

Овај текст има за циљ да информише заинтересоване и у васпитно-образовни процес укључене стране, наставнике, ученике па и њихове родитеље, о могућностима које су гарантоване најновијим школским законима и другим пропратним актима за рад са даровитим ученицима. Сви до сада познати и у свету коришћени облици рада са даровитим ученицима срећу се у нашој школској пракси. Описи појединих мера, ради веродостојности, преузети су у највећој могућој мери из оригиналних докумената, пошто је основна намера аутора да пружи што прецизније информације о могућностима које постоје, а не да дате мере теоријски објашњава. Такође, у раду неће бити анализирани ефекти и ефикасност појединих мера, јер је то тема која завређује посебан рад. У сваком случају, већ из садржаја предложених мера, њихове ширине, коликом броју ученика су намењене и услова које захтевају, могу се наслутити многи проблеми у њиховој реализацији.

Могло би се рећи да се *Закон о средњој школи* (1992) на два начина бави даровитим учеником. Закон не садржи експлицирану концепцију даровитости нити би се она могла очекивати. Оно што се може наћи јесу одредбе које се директно тичу даровитог ученика и одредбе које се тичу развијања даровитости код ученика. Прво, уже бављење даровитим учеником дефинише појединце и мање групе ученика за које предвиђа одређене облике рада. Даровити су они који показују одличан успех и велика интересовања, могу брже да савладају предвиђено градиво... Други начин је посредан, шири и тиче се развијања дечијих интересовања, способности, креативности и талената. Овде се предвиђају мере које се могу односити на било ког ученика, што имплицира да се у сваком ученику могу развијати наведене карактеристике. Други приступ подразумева да активности и садржаји који се јављају у школи могу да подржавају дечије таленте и да подстакну развијање нових талената, у раније непознатим областима и пољима, на новим материјалима.

Закон о средњој школи (1992) у оквиру права грађана од општег интереса у средњем образовању и васпитању спецификује средње образовање редовних ученика са посебним способностима, обдарених и талентованих ученика и упоредно средње образовање ученика који постижу изванредне резултате у учењу. Према овом Закону, даровити ученици су они који *постигну изузетне резултате и показују интересовање за продубљивање знања из одређених предмета*. Међутим, рад у школи је тако планиран и програм тако направљен да пружају могућности и за откривање нових области у којима ће се тек испољити одређени таленти. За ове активности нису обавезни изузетан успех и ранији високи резултати.

Следећи корак у нашој анализи било је проучавање планова и програма васпитања и образовања за средњу школу, као докумената који ближе одређују рад у школи и непосредно утичу на њега. Детаљније смо испитивали план и програм за гимназије (*Правилник о плану образовања и васпитања за гимназију и програму образовања и васпитања за I разред*, 1990; *Програм образовања и васпитања за II, III и IV разред гимназије*, 1991). Избор ових докумената може се оправдати чињеницом да су добри репрезенти образовних могућности за даровите ученике на средњошколском нивоу код нас, пошто сличне могућности предвиђају планови и програми осталих, стручних школа. Даљи рад у овој области могао би се проширити укључивањем и упоређивањем програма различитих школа и других пропратних докумената (као што су разна упутства о реализацији појединих захтева из општијих докумената).

Према *Правилнику о плану...* (1990) и *Програму образовања и васпитања...* (1991) изучавање појединих предмета планира се ради остваривања многих циљева међу којима значајно место има развијање ученичких талената. Ученици треба да се развију у стваралачке личности, слободне, креативне и културне, критичког ума; да стекну, прошире и продубе знања, умења и навике у појединим предметима (областима) неопходних за тумачење и разумевање појава и законитости у природи и друштву, као и за примену у свакодневном животу и пракси; да се оспособе за учење датих предмета, за даље образовање и самообразовање; да формирају правилно схватање и однос према појединим предметима и да развију љубав према областима које уче. У школи, такође, треба да се открију, стварају, подстичу и развију менталне и психофизичке способности ученика, позитивне особине личности, научни поглед на свет, моралне и естетске вредности, интересовања, навике и потребе у разним областима људског живота (као што су уметност, спорт).

Уопштавање циљева који се наводе у оквиру изучавања појединих школских предмета даје резултат сличан општим циљевима образовања и васпитања који се наводе у поменутиим документима. У *Програму образовања и васпитања...* (1991) општи циљ васпитног рада одређен је као: развијање способности и интересовања ученика у различитим људским делатностима; изграђивање стваралачког односа према раду, материјалним и духовним добрима и оспособљавање за активно укључивање у друштвени живот. У задацима васпитања посебно се инсистира на развијању одговорности, толерантности, солидарности, самосталности, интелектуалне радозналости, истраживачких склоности, хуманистичког односа према другима, културних потреба и навика, политичке свести и припреми за активно учешће у функционисању друштва. Подстицање и развијање *самоиницијативе, самосталности, стваралачког односа, интелектуалне радозналости и истраживачке склоности* су неки од најважнијих циљева образовања и васпитања у средњој школи.

Одреднице *Правилника о плану...* (1990) и *Програма образовања и васпитања...* (1991) на нивоу циљева су најопштије и односе се на све ученике. Одреднице које се у већој мери могу повезати са даровитим ученицима налазимо у делу о извођењу наставе и уважавању разлика међу ученицима. У оквиру редовне наставе обавезног програма, препоручује се таква организација и рад који ће омогућити ученицима високих способности да буду укључени и ангажовани у довољној мери, добију већу количину информација и знања на вишим нивоима, тешке задатке који ће за њих бити изазов. У ове сврхе планира се извођење и коришћење диференциране, индивидуализоване и проб-

лемске наставе. Најзад, одреднице које се највише односе на даровите ученике тичу се посебних облика рада са њима. Међу ваннаставним активностима постоје још веће могућности за уважавање способности ученика и њихових предзнања јер се ради у изабраним групама. Најчешће заступљени облици рада су додатни рад и слободне активности.

У тексту који следи могућности за рад са даровитим ученицима разврстане су у три групе према степену удаљавања ових ученика од осталих ученика, њихових вршњака и другова из одељења. Прво се говори о разним врстама обогаћивања које подразумева да даровит ученик остаје у одељењу са осталим ученицима. Разматрање обогаћивања обухвата могућности у оквиру и изван редовне и обавезне наставе. Друга мера је убрзавање, које претпоставља извесно удаљавање изабраног ученика од његових вршњака тако што мења разред, али готово редовно остаје у истој школи. Последњи облик рада представља издвајање у посебне школе (и одељења), што нужно садржи највећи степен издвајања даровитих ученика од њиховог уобичајеног социјалног окружења. Подсећамо још једном, поједине мере описане су према упутствима из *Правилника о плану образовања и васпитања...* (1990) и *Програма образовања и васпитања...* (1991).

Обогаћивање школских садржаја и активности

Могућности у оквиру редовне и обавезне наставе

У оквиру одређених предмета поједине области се могу обрадити коришћењем диференциране, индивидуализоване или проблемске наставе. Поменути облици рада треба да омогуће свим ученицима, па међу њима и даровитима, да се ангажују у савладавању предвиђеног градива у мери која ће уз сазнавање обезбедити задовољавање њихових интересовања и потреба, учинити учење пријатним, а резултате научног трајнијим.

Диференцирана настава се одвија тако да се ученици из једног одељења у току часа групишу по одређеном критеријуму, а наставник им градиво предаје и објашњава различито. Критеријуми груписања могу бити сличне способности, успех, интересовања.

Индивидуализована настава се организује тако да ученици самостално решавају задатке и то не само из оних области које познају већ тако уче ново, али под руководством наставника. Од ученика виших способности наставник тражи више него од осталих, при чему су тежина и темпо усклађени са могућностима појединаца (индивидуализовани, различити од ученика до ученика). Ученици међусобно не размењују информације, него свако учи за себе.

Проблемска настава се концентрише око постављања проблема и његовог решавања. Наставник ученицима излаже задатак у облику проблема и даје им почетна упутства о тражењу решења. Следи трагање за решењем и предлагање нађеног решења, што раде ученици. Наставник учествује у дискусији понуђених решења и избору коначног решења, при чему поступак решавања представља процес учења.

Могућности изван редовне и обавезне наставае.

Додатни рад је највише заступљен облик рада са даровитим ученицима у нашим школама. Циљ додатног рада је да омогући одабраним и талентованим ученицима да прошире и продубе своја знања и вештине из неких наставних области и предмета у складу са својим интересовањима, способностима и склоностима, као и да подстиче ученике на самосталан рад, развој логичког, стваралачког и критичког мишљења. Додатни рад понекад се користи за припрему ученика за учешће на разним такмичењима и смотрема, припрему приредби.

Садржаји додатног рада полазе од редовног плана и програма, али се према интересовањима и потребама ученика проширују, продубљују и допуњују садржајима одређених наука. Садржаји додатног рада су индивидуализовани у односу на ученике и у односу на наставника. Према *Програму образовања и васпитања... (1991)*, додатним радом треба обухватити ученике који постижу изузетне резултате у савладавању садржаја програма, који показују интересовање за проширивање и продубљивање знања и вештина, и који су обдарени и талентовани за одређене области и предмете.

Један ученик се, по правилу, може укључити у додатни рад само из једне наставне области, односно предмета. Али, уколико ученик постиже изузетне резултате из више наставних области, може бити укључен у додатни рад из два предмета ако они припадају сродној групи (природна, друштвена) и ако ученик то изричито жели. Ученици који су обухваћени додатним радом из једне наставне области, односно предмета, могу бити ангажовани и у раду једне секције, научне групе, дружине и слично. Разредни старешина, предметни наставник, педагошко-психолошка служба школе и одељенска заједница ученика предлажу ученике за укључивање у додатни рад. Коначну одлуку доносе одговарајућа већа школе.

Додатни рад не би требало да буде само додатна настава. Додатни рад постаје обавеза за ученике који се за њега одреде и у њега укључе. Програм додатног рада треба планирати и организовати у оквиру недељног распореда часова. За поједине предмете, *Правилник о плану образовања и васпитања... (1990)* и *Програм образовања и васпи-*

тања... (1991) садрже предлоге области, па и теме које се могу обрађивати кроз додатни рад.

Слободне активности имају другачију концепцију од додатног рада. Овде је најважније да је ученик заинтересован за одређени предмет или област без обзира на ранија искуства, знања и постигнућа у оквиру дате области. Слободне активности представљају ваннаставни факултативни облик рада, тако да су у појединим школама заступљене одређене области (а друге не). Ученици се укључују у слободне активности по сопственом избору.

Задаци организовања и извођења слободних активности су у *Програму васпитања и образовања... (1991)* одређени као: проширивање, продубљивање и стицање нових знања и умења према интересовањима ученика; задовољавање специфичних интересовања ученика уз активно усмеравање њихових склоности, способности, интересовања и подстицање професионалног развоја; мотивисање и оспособљавање ученика за самосталан и креативан рад и омогућавање ученицима забаве и рекреације и других услова да самостално користе слободно време и организују духовни, културни и друштвени живот у средини у којој живе и раде.

Слободне активности су разноврсне и омогућавају укључивање сваког ученика у поједине облике рада. У средњим школама се најчешће организују као: научноистраживачке активности, научнотехничке и раднопроизводне активности, културноуметничке активности и спортскорекреативне активности. Научноистраживачке слободне активности су оне за које ће вероватно даровити ученици имати највише интересовања. Овако широко одређене, *научноистраживачке активности* се у свакој школи везују за једну или неколико конкретних области, зависно од интересовања ученика и материјалних и других могућности школе. Ове као и друге слободне активности изводе се кроз секције.

Ангажовање ученика у научноистраживачким активностима треба да омогући и подстакне: развијање склоности и способности ученика у одговарајућој научној дисциплини, посебно стваралачких способности и сазнајних могућности ученика; развијање логичког и критичког мишљења ученика; подстицање креативног рада ученика; навикавање и оспособљавање ученика за коришћење научно-популарне и стручне литературе, приручника и лексикона; увођење ученика у методе научног истраживања и упознавање ученика са мултидисциплинарним и интердисциплинарним приступом решавању научних проблема, и развијање спретности ученика за експериментални и практичан рад.

Убрзано школовање

Убрзано школовање на нивоу средњег образовања код нас подразумева: могућност ранијег уписа у односу на вршњаке у средњу школу (уколико је ученик користио могућности убрзавања у току свог основног образовања), прескакање разреда (завршавање два разреда у току једне школске године полагањем разредног испита) и могућност ранијег уписа на факултет (завршавањем четворогодишњег програма у краћем року или полагањем посебног пријемног испита после успешног завршавања минималног дела средњошколског програма, о чему одлучују поједини факултети).

Акцелерација је у *Закону о средњој школи* (1992) објашњена на следећи начин. Ученик који постиже изузетне резултате у учењу има право да заврши школовање у року краћем од предвиђеног. Овакав ученик има право да полагањем испита заврши започети и наредни разред. Наставничко веће утврђује испуњеност услова за остваривање права.

Уз убрзано школовање, *Закон о средњој школи* (1992) се бави и случајем паралелног похађања две школе, пружајући подршку талентованим и успешним ученицима који могу и желе да прошире своје образовање. Када ученик има способности за овакав вид школовања и у томе успеха, дозвољавају му се одређене олакшице. Када ученик, који постиже изузетне резултате у учењу, упоредо савлађује други наставни план или његов део као ванредни ученик, не плаћа школарину.

Посебне школе и одељења

Могућност оснивања средњих специјализованих школа и одељења за образовање ученика са посебним способностима добија своју законску основу у најновијем *Закону о средњој школи* (1992). Чланови 14, 24 и 42 баве се овим питањима. Школа може да се оснује и за образовање ученика са посебним способностима, односно талентованих ученика. Наставни план и програм за талентоване ученике министар просвете може да донесе као јединствен за основну и средњу школу. Кандидат за упис у школу за ученике са посебним способностима, школу за талентоване ученике полаже посебан пријемни испит.

Могућност оснивања посебних школа дозвољавао је и претходни *Закон о средњем образовању и васпитању* (1990). У школи може да се изводи оглед ради провере вредности нових садржаја, облика, метода и средстава образовно-васпитног рада. Дакле, овај Закон није прециз-

ирао карактеристике ученика којима је оглед намењен, али је садржао друга врло важна одређења којих у новом Закону нема. Међу њима свакако најзначајније је оно које се односи на права ученика и могућност прелажења из једне школе у другу. Ученик који је стекао образовање или је завршио разред у школи у којој се изводио оглед имао је у погледу настављања образовања или заснивања радног односа иста права као и ученик који је стекао образовање или завршио разред у одговарајућој школи.

Закључак

Већ дуго времена у нашој средини постоји интересовање за даровите и талентоване ученике што потврђују школски закони и прописи у којима се више од три деценије појављују посебне одредбе у вези ученика који својим интересовањима, знањима и могућностима превазилазе обавезни план и програм. Док је у одређивању формалних обавеза школе према овој категорији ученика уочљиво напредовање, школска пракса, по проценама свих заинтересованих страна, остаје незадовољавајућа. Мада се незадовољство оним што школа пружа може делимично објаснити и порастом очекивања у односу на школу од стране заинтересованих ученика и њихових родитеља, описана ситуација захтева преиспитивање обавеза школе предвиђених прописима и њених могућности да те обавезе реализује. На пример, како реализовати додатне садржаје и активности, како их уклопити у текуће обавезе и распоред наставника и ученика ако се ништа друго не промени, или како обавезност појединих мера утиче на њихов квалитет?

У овом раду разматран је статус даровитог ученика у нашој средњој школи, који је гарантован важећим *Закonom о средњој школи*, и третман који предвиђају постојећи *План и програм рада у гимназији*. Сличне могућности постоје и у осталим средњим школама. Законска регулатива омогућава све облике школовања даровитих ученика (обогтаћивање, убрзавање и издвајање) за подстицање развоја њихових талената уз интензивну подршку свих релевантних карактеристика код свих ученика кроз редовни и обавезни програм. Спремност школе да се ангажује на обликовању примеренијег васпитно-образовног рада са даровитим ученицима није довољна. Остваривање предложених мера захтева значајна додатна улагања у већини случајева, од опремања школске зграде и учионице до обезбеђивања потрошног материјала, простора за рад, одлагање ученичких радова итд.

Школска пракса је још увек далеко од могућности које закон предвиђа. Осим објективних проблема чије се решење не може очеки-

вати у блиској будућности због реалног осиромашења школе, постоје и многи други проблеми којима би већ сада могли да се бавимо. Нема никаквих шире прихваћених норми о томе шта је даровитост; наставници се не припремају за рад са даровитим ученицима, а родитељи ученика су често необавештени о могућностима које стоје пред њиховом децом. Управо у решавању ове групе проблема видимо могућности за побољшање рада на подстицању и развијању способности, интересовања и талената ученика у школи.

Коришћена литература:

- Максић, С. (1992), Истраживања о даровитим ученицима и њихово школовање у Југославији, у: *Зборник 24 Института за педагошка истраживања*, Београд: Институт за педагошка истраживања, стр. 119-136.
- Максић, С. (1993), Школовање даровитих ученика и релевантна истраживања у европским зрелмама, *Психологија*, Вол. 26, Бр.1-2, стр.131-150.
- Monks, F., M.W. Katzko & H.W van Boxtel (1992), *Education of the gifted in Europe: theoretical and research issues*, Lisse: Swets and Zeitlinger.
- Правилник о плану образовања и васпитања за гимназију и програму образовања и васпитања за I разред (1990), *Службени гласник СР Србије, Просветни гласник*, бр. 5.
- Програм образовања и васпитања за II, III и IV разред гимназије (1991), *Службени гласник Републике Србије*, Просветни гласник, бр. 3.
- Закон о средњем образовању и васпитању (1990), *Службени гласник СР Србије*, бр.5.
- Закон о средњој школи (1992), *Службени гласник Републике Србије*, бр. 50, стр. 1716-1726.

Mr Slavica Maksić

EDUCATION POSSIBILITIES FOR GIFTED CHILDREN
IN SECONDARY SCHOOL

Summary *The subject of the work is a special educational treatment of gifted students in order to meet their special needs in education within the Yugoslav education system as well as within the systems of education in other European countries. The main part of the work is devoted to the result of the analysis of our Law on Secondary Schools, and especially of the grammar school curricula. The author discusses the possibilities the above documents regulate and recommend for work with gifted students and for the work on development of giftedness and talent in pupils. The aim of this work is to inform, therefore it does not include the attitude towards the acceptability of the measures proposed, nor does it analyse the necessary conditions that the measures should be carried out or how they are carried out in practice.*

Key words: giftedness, talent, creativity, secondary school, law, curriculum

М-р Славица Максић

ВОЗМОЖНОСТИ ОБРАЗОВАНИЯ ДЛЯ ТАЛЕНТЛИВЫХ
УЧЕНИКОВ В СРЕДНЕЙ ШКОЛЕ

Резюме *В труде обсуждаются проблемы специального образования талантливых учеников в целях удовлетворения их специфических нужд в образовании и в рамках систем образования в других европейских странах. Главная часть труда содержит результаты анализа нашего Закона о средней школе и Плана и программы образования и воспитания (для гимназий). В тексте обсуждаются возможности, которые упомянутые документы предусматривают и рекомендуют для работы с талантливыми учениками и работу в целях развития талантов среди учеников. Цель этого труда, – информативная, и не содержит критики приемлимости предложенных мер, не рассматривает необходимые сопровождающие условия для проведения этих мер и каким образом эти меры реализуются в школьной практике.*

Ключевые слова: талантливость, талант, креативность, средняя школа, закон, план и программа